

Oslo, 20.12. 2022

Til: Landbruks- og matdepartementet (postmottak@lmd.dep.no)
Klima- og miljødepartementet (postmottak@kld.dep.no)

Naturvernforbundet: Det må etableres en helhetlig og moderne, økosystembasert forvaltning på arter som kan jaktes.

Naturvernforbundet viser til myndighetenes arbeid med revisjon av viltloven.

Innledningsvis vil vi påpeke at revisjon av viltlov burde vært underlagt et eget lovutvalg og en mye mer åpen og faglig prosess. Nå utføres dette av embetsverkene i Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Klima- og miljødepartementet (KLD).

Vi savner også åpenhet i arbeidet med ny lov. Etter forrige innspillsmøte i 2020 er det vanskelig å se hva som imøtekommes av innspill.

Naturvernforbundet vil også påpeke at på vår forespørsel om å innsyn i utredning gjort av Miljødirektoratet om skuddpremieordningen fikk vi avslag på dette fra LMD. Utredningen var unntatt offentligheten. Dette mener vi viser en uheldig mangel på åpenhet i arbeidet med en ny lov. Dermed blir det også vanskelig å gi gode og presise innspill i prosessen selv om departementene har åpnet for dette.

Generelle innspill

Den 02.12. 2022 ble det avholdt et innspillsmøte om arbeidet, der ett av flere tema var om det er behov for ytterligere regler om bestandsregulering for høstbart vilt? I dagens lovverk er det begrenset med virkemidler dersom en bestand ikke blir beskattet tilstrekkelig gjennom jakt- og fangst.

I LMD sin presentasjon ble stedvis svært høye bestander av hjort og elg trukket fram. Grunneierinteresser, beiteskader på eng og skog, dyrevelferd og kollisjonsrisiko med tog og bil ble pekt på som alvorlige konsekvenser. I den forbindelse ble faktisk ikke nevnt at kunstig og ekstremt høye hjort- og elgbestander er en stor trussel mot biologisk mangfold.

Naturvernforbundet ble overrasket over dette og understreker at dette punktet må utredes og ivaretas på en faglig god måte i lovarbeidet.

Bestanden av hjort og elg i Norge er blitt mangedoblet de siste tiårene, og utgjør nå en direkte trussel mot det biologiske mangfoldet i skogene våre. Elg- og hjortebestandene er alt for høye mange steder i Norge og forvaltes ikke på en bærekraftig måte. Bestandene må reguleres ned mot et mer bærekraftig nivå der også økosystempåvirkninger reduseres til gode for det biologiske mangfoldet. Hjortedyra spiser særdeles mye løvtrær som selje, osp og rogn samt fx. rødlista alm og ask. Dette er trær som alle er viktige levesteder for mange andre arter i skogen. Mange steder kommer det ikke foryngelse eller etableres store trær fordi småplantene spises opp av hjortevilt. Dermed forsvinner også på sikt alle lavene, soppene, mosene og insektene som har disse trærne som levesteder. Særlig viktige er gamle grove trær som levesteder for hundrevis av andre arter. Flere steder i landet er det godt dokumentert at løvtrær som vertstrær for mye biologisk mangfold er blitt sjelden fordi de beites ned av elg og hjort. I en rekke naturreservater i Vestland, Møre og Romsdal samt Trøndelag er slike beiteskadene svært store og definert som en direkte trussel mot biologisk mangfold. Dette er dokumentert av Statsforvalteren i flere rapporter om hjort og beiteskader i disse fylkene. Naturvernforbundet ber om at alle disse forholdene utredes og ivaretas i ny viltlov slik at jaktbare arter kan reguleres ut fra den skade de gjør på biologisk mangfold og de problemer de påfører økosystemene. Det er avgjørende at bestandene må holdes under områdenes økologiske bæreevne og at dette sikres gjennom fagøkologers vurderinger gjennom en ny og moderne viltlov.

Naturvernforbundet mener at:

- Det må sikres en helhetlig, økosystembasert forvaltning av hjortevilt, solid forankret i forskning og som danner basis for lovendring som ivaretar disse prinsippene.
- Større regioner må ses i sammenheng og delpopulasjoner må forvaltes innenfor sine respektive leveområder og ut fra økosystemenes tåleevne.
- Aktører og miljømyndigheter må sikre bedre forvaltning gjennom overordna og tydeligere rammer som ivaretar alt biologisk mangfold og økosystemene som helhet.
- Bedre koordinering med andre samfunnsinteresser, ikke minst naturvern, men også sektorer som samferdsel, miljø, skogbruk, jordbruk, som alle berøres av alt for høye hjort- og elgbestander.
- Det må prioriteres en betydelig reduksjon av bestandene av elg og hjort i mange områder. Andre forhold enn kun hjorteviltets bestandsnivå og potensialet for jakt må vurderes med økologisk fagkompetanse, slik som negativ påvirkning av biologisk mangfold, nedbeiting, dyrevelferd (sykdom og sultdød). Dette mangler i dagens lovverk forvaltning, en betydelig svakhet som må endres og tas inn i ny lov.
- Endringer i skogkulturen må samtidig sikre mye mer lauv, særlig trær med rik- og mellomrik bark samt rødlista trær som alm og ask.
- En modnere viltlov må også aktivt kunne benyttes for å redusere kvoter eller stanse jakt på arter der kunnskapsgrunnlaget om bestander er for dårlig eller der bestander er nedadgående.

- Loven må omfatte og aktivt kunne benyttes for å bekjempe fremmede arter som gjør økologisk skade, for eksempel mink

Nytt navn, ny formålsparagraf og nye begreper

Modernisering av viltloven må også bety at den oppdateres i forhold til moderne økologi og økosystemforståelse og nye definisjoner og begrepsbruk. Også tilhørende forskrifter og tilgrensede lover bør gjennomgår en faglig og språklig modernisering og oppdatering av begrepsbruken siden lovens språkbruk ikke er forenelig med en moderne forståelse av økologi og naturutfordringene. Et faglig sentralt begrep; «helhetlig økosystembasert forvaltning» må implementeres i loven og gis en faglig definert og operativ betydning som imøtekommer moderne økologisk forståelse og kunnskap.

1. **Navnet «viltlov» er foreldet.** Begrepet er i viltloven definert som alle viltlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr. Vi mener loven kun skal omfatte arter som kan jaktes og skal derfor omhandle kun et fåtall konkret nevnte pattedyr og fugler. Artene nevnes spesifikt i forskriften om jakt og fangsttider. Alle andre arter skal være fredet og dekkes av annet lovverk, blant annet naturmangfoldloven.

Navnet bør erstattes med «Jaktloven. Lov om arter som kan jaktes».

2. **Formålsparagrafen må moderniseres.** Naturvernforbundet mener at lovens Kapittel I. Formål og omfang, bør lyde:

§ 1.(lovens formål)

Arter som kan jaktes og deres leveområder skal ivaretas gjennom en helhetlig økosystembasert forvaltning i samsvar med naturmangfoldloven slik at naturens artsrikdom, økosystemer og økosystemtjenester bevares og forsterkes.

Kun arter med en faglig dokumentert og naturlig god bestandsstatus kan jaktes.

3. **Begrepet høstingsverdig overskudd er basert på foreldet tankegods.** Vi ber om at dette fjernes som begrep fra modnere forvaltning. I naturmangfoldloven § 16 sies følgende: *«Høsting skal bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd. Ved avgjørelsen om å tillate høsting skal det legges vekt på artens funksjon i økosystemet og den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfoldet, på artens betydning for næring, eller på rekreasjon og høstingstradisjon i vedkommende område, og på skade som arten gjør.»*

Naturvernforbundet vil først påpeke at det ikke finnes noe høstingsverdig overskudd i naturen siden alt i naturen utnyttes uansett inngrep fra mennesker eller ikke. Derfor gir vi innspill på at ordlyden i nml § 16 må moderniseres og endres for å gjøre lovverk om jakt entydig og helhetlig.

4. **Svakt kunnskapsgrunnlag om mange bestander.** Bestemmelser om en art kan jaktes eller ikke skal bestemmes ut fra et solid kunnskapsgrunnlag om artens bestandsstatus og betydning for økosystemet samt om den har «samfunnsaksept» for å kunne jaktes. Kunnskapsgrunnlaget for mange av artene som det i dag tillates å jaktes på er et altfor dårlig. I NINA-rapport 1917 som er faggrunnlaget for jakt og jakttider for inneværende periode påpekes det svake kunnskapsgrunnlag om bestanden for mange arter som det likevel gis tillates til å jakt på. Vi har også et for dårlig økologisk kunnskapsgrunnlag til å kunne vurdere «artens funksjon i økosystemet og den virkning høsting kan ha på det biologiske mangfoldet». Per i dag vurderes ikke dette på en faglig tilfredsstillende måte. Vi har heller ikke gode nok metoder og forvaltningsregimer til å ivareta disse føringene på regionalt og lokalt nivå når jaktkvoter settes og jakttidsvurderinger gjøres. Ofte har vi heller ikke god nok kunnskaper om artenes økologiske funksjonsområder. Vi mener at hvis kunnskapsgrunnlaget er for dårlig skal det ikke åpnes for jakt på arten.

5. **All natur må forvaltes av miljømyndighetene.** Naturvernforbundet mener at jakt og jaktbare arter, som nå er underlagt Landbruks- og matdepartementet (LMD) må tilbakeføres til Klima- og miljødepartementet (KLD). All natur må forvaltes samlet av en overordnet miljømyndighet, KLD. Dette er ikke minst viktig for å komme bort fra enartsforvaltningen som vi tydelige ser negative effekter av i elg- og hjorteforvaltningen. Hjorteviltforvaltningen har i alt for stor grad kun har kjøtt og jakt som fokus, og det er dårlig naturforvaltning og det er uheldig for norsk natur og artsmangfoldet. Det er også forskning som viser at dette er dårlig for hjortedyrenes kondisjon, som stadig blir mer skrantne også med større fare for sykdomsutbrudd. I tillegg er alt for store bestander mange steder også et dyrevelferdsproblem siden det lokalt oppstår massedød grunnet sult vinterstid.

Hjorteviltets store og delvis ødeleggende belastning på arter og økosystemer lokalt vurderes ikke. Dette er også klart i strid med naturmangfoldlovens aktsomhetsprinsipper §§ 4-12. Derfor må jaktbart vilt underlegges en og samme myndighet og fagbaserte, biologiske retningslinjer som hensynstar økosystemet der den jaktbare arten lever og påvirker sine omgivelser som helt sentrale vurderinger i en **helhetlig økosystembasert naturforvaltning**. Jakt og arter som kan jaktes er i dag ikke underlagt en helhetlig økosystembasert forvaltning, noe som medfører at naturmangfoldloven vanskelig kan møtes på en rekke punkter når jaktbarhet og jaktkvoter fastsettes, både lokalt og nasjonalt. Naturvernforbundet vil peke på at et faglig, overordna og solid kunnskapsgrunnlag med en overordna helhetlig og økosystembasert forvaltning må etableres der alt jaktbart vilt inngår som sentrale deler av vurderingene. Dette også for å sikre at jakt og forvaltning er basert ut fra områdenes bæreevne og artenes økosystempåvirkning, ikke ut fra kjøtt- og jegerinteresser. En økosystembasert tilnærming som også omfatter de jaktbare artene må etableres gjennom utarbeidelse av helhetlige planer som gjøres av biologer/økologer. Dette forutsetter også gode biologiske kartlegginger og faglige økologiske tilstandsvurderinger.

- 6. Sammenheng mellom internasjonale naturforpliktelser og lokal praksis.** Norge skal følge opp internasjonale naturmålsettinger. Særlig er Bernkonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) viktige overordnede rammeverk også for ny viltlov. I desember 2022 forhandles det fram en ny, internasjonal naturavtale og vi ber om at alle relevante føringer herfra implementeres i den nye loven.

Planer og overordnede målsettinger må vedtas nasjonalt for å sikre god faglig sammenheng mellom internasjonale målsettinger og den lokale forvaltningen. Nasjonalt rammeverk må sikre at negative vedtak stanses/unngås hvis de strider med økosystembaserte målsettinger.

Planene må være sektorovergripende og alle påvirkene må identifiseres og forholde seg til overordnede rammer som settes for ny lov og forskrifter. Rammer som omfatter arter som kan jaktes må inneholde hensyn som ivaretar hele økosystemet som påvirkes. Samtidig har dette en viktig og direkte sammenheng mellom internasjonale forpliktelser og lokal praksis. Innføring av overordnede rammer for helhetlig økosystembasert forvaltning skal gjelde for all naturforvaltning der målene er forbedret og god økologisk tilstand for arter, naturtyper og økosystemer. Dette faglige rammeverket for naturforvaltning bør utøves av en og samme myndighet, Klima- og miljødepartementet.

- 7. Jaktforbud i utvalgte nasjonalparker.** Naturvernforbundet foreslår også at loven åpner for at det skal innføres jaktforbud i kjerneområder i noen utvalgte nasjonalparker. Dette er viktig både som referanseområder for forskning og naturovervåking. Men det er også viktig for å kunne møte krav og forventninger fra publikum og omverden om at natur i noen nasjonalparker skal være best mulig vernet mot alle typer menneskelige inngrep. Dette er et vanlig forvaltningsgrep i de fleste andre land, inkludert Sverige, men foreløpig ikke i Norge. Derfor ber Naturvernforbundet om at myndighetene starter et utredningsarbeid for å innføre jaktfrie kjerneområder i noen av våre viktigste nasjonalparker og at dette også sikres gjennom at viltloven har muligheter for å innføre jaktforbud i utvalgte områder.

- 8. Skuddpremieordningen må avskaffes.** Viltlovens § 51 om skuddpremier må endres. Adgangen til å opprette skuddpremier på naturlig forekommende norske arter hører ikke hjemme i dagens moderne naturforvaltning. Vi ber derfor miljømyndighetene om å avskaffe denne ordningen i ny lov. Vi mener at viltlovens paragraf 51 må endres, med et totalforbud mot å opprette skuddpremier på arter hjemmehørende i Norge. Vi mener likevel det bør være muligheter for mulig unntak for ordningen i spesielle tilfeller der målsettingen eksplisitt er å bevare naturlige arter eller artsmangfold. Knyttet til konkrete, avgrensede forsknings- og overvåkingsprosjekter der målsettingen er bevaring av særlig truede arter (f.x. slik det i enkelttilfeller er gjort for dverggås og fjellrev) samt for å redusere/fjerne forekomst av fremmede arter med høy eller svært høy økologisk risiko, fx villmink skal unntak være mulig.

9. **Begrepet «viltpleie» må fjernes.** Dette er et begrep som henger igjen som gammelt tankegods og som ikke er forenelig med dagens kunnskap om økologi. Dette brukes ofte i forbindelse med skuddpremieordninger der premiering for å drepe kråke, nøtteskrike og røyskatt blir ansett som «viltpleie». Gjennom lovverket skaper vi holdninger, og lovverket skal gjenspeile kunnskap. Når det å avlive en mår, en røyskatt eller ei nøtteskrike gjøres til «viltpleie» og en god gjerning som skal premieres, er dette uttrykk for et gammeldags tankegods som er et negativt og destruktivt natursyn. Denne typen myter må fjernes fra lov og forskrifter.
10. **Større marginer for å hindre skyting av drektige dyr.** Jakt i og inntil hekke- og yngletid må ha større marginer. F.eks for bever kan vi med dagens jakttider risikere at mordyr skytes fra nyfødte unger. Vi mener det er dyras biologi som her skal være styrende for jakttidene, og ikke jegerinteressene.
11. **Fellefangst avskaffes.** Vi har i mange år gitt innspill på at levendefangst av rovdyr som jerv og gaupe i fangstbåser må avskaffes som jaktform. Dyra påføres svært store lidelser når de forsøker å klore og gnage seg ut fra fangenskap. Samtidig er det kjent at fellefangst med salgfeller har dyreetisk betenkelige sider. Slagfeller dreper ikke alltid slik de er tenkt, både på grunn av feilmontering, dårlige eller feil slageffekt og det er kjent at dyr kan henge levende i slike feller. De fangster heller ikke nødvendigvis spesifikt slik de er tenkt. Det er kjent at gaupeunger er drept i mårfelle. Og både katter og hunder er drept i slagfeller ment for fx. mår eller bever. Vi ber om at må foretas en grundig totalvurdering av om denne typen fellefangst skal avskaffes. Vi mener det kan gjøres unntak for fangst av musearter og rotter der det anses som hygienisk nødvendig. Vi mener også fangst av mink skal kunne skje med feller, men at fangstkrav til både utstyrets dødelighet og tiltak for å unngå feilfangst må strammes betydelig inn.
12. **Teknologiutvikling må ikke åpne for jakt i mørke.** Vi understreker at et viktig prinsipp er at all jakt skal foregå i dagslys. Skudd skal som regel aldri løses hvis lysforholdene oppfattes å være for dårlige. Det kan unntaksvis gjøres i ekstraordinære situasjoner for nødvendig avlaving av påskutt, skadet vilt under en godkjent ettersøksjakt. Da kan også kunstig lys benyttes for å gjenfinne skadet dyr.

Mye må endres hvis samfunnet skal forstå og akseptere jakt i framtiden

Samfunnsaksept for jakt er minkende. Naturvernforbundet mener at jakt og jegere må realitetsorienteres mye sterkere mot det modnere samfunnets syn og forståelse for naturopplevelse, jakt og jaktutøvelse. Dette må være en bærebjelke i ny lov og tilhørende

forskrifter. Både konkret gjennom at viktige etiske rammer skal være gjeldende, men også gjennom de ulike paragrafene om hvordan jakt skal utøves. Jaktens omdømme og moderne etiske normer tilsier at jakt må utøves slik at det øvrige samfunnet har forståelse for jakt som aktivitet. Hovedsakelig basert i høsting av ressurser, men også at jakt utøves ut fra et tradisjons- og rekreasjonsperspektiv. Skyting av dyr og fugler bare for moro skyld er ikke en akseptert form for jakt i dagens samfunn. Eksempler på dette er at det gjennom forskriften for jakt og jakttider er lovlig å skyte heilo, gråtrost og ekorn, noe som vi anser som biologisk og etisk uakseptabelt. Jakt på arter som i et moderne, samfunnsetisk perspektiv ikke kan anses å være fornuftige å skyte må avskaffes. Å opprettholde jakt på f.eks. ekorn, heilo og gråtrost mener vi sender helt feil signal ut i samfunnet hva jakt skal være.

Naturvernforbundet mener jakt er en viktig metode både for å begrense særlig høye bestander, men også for å kunne høste av naturlige ressurser. Vi understreker at høsting skal skje på en skånsom måte der kunnskap om arter og bestander samt økosystempåvirkning skal være godt dokumentert og styrende for om jakt kan forkomme eller ikke, jf nml § 8. Det er særlig viktig at også nml § 10 samlet belastning vurderes særskilt for om arter kan jaktes eller ikke. Hvis kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok så skal nml § 9, føre-var-prinsippet være styrende, og det er viktig at naturmangfoldloven er overordnet ifht ny viltlov og tilhørende forskrifter. Særlig gjelder dette forskriften om jakt og fangsttider, men vi mener det må ligge overordna føringer i loven som faktisk sikrer og ivaretar disse prinsippene.

Naturvernforbundet ønsker også å kunne gi konkrete innspill og bistå i den videre prosessen med lovarbeidet. Vi antar departementene er godt kjent med hva som er de mest kontroversielle temaene i forbindelse med jakt og jaktutøvelse sett i forhold til hva som kan aksepteres innenfor moderne etiske normer. Derfor forventer vi at de også for andre deltemaer av særlig natur- og samfunnsinteresse lages innspillmuligheter for å sikre at dette blir en moderne og oppdatert lov som ivaretar alle samfunnshensyn på en best mulig og framtidsrettet måte.

Med vennlig hilsen

Naturvernforbundet

Arnodd Håpnes
Fagleder naturmangfold